

Cabrera Quintero, (1) Carrillo y Pérez, (2) et Muñoz. (3) Processioni adfuere Mexicanus Archipraesul, et Clerus saecularis et regularis, et civiles Magistratus, et populus innumerabilis; unde planum est nullatenus pia illa dramata fuisse permissa nisi vera narrassent.

Juxta Beristain (4) etiam recitatio et repraesentatio in laudem B. M. V. de Guadalupe in Tepeyacatl habita fuit cum solemniter in novo templo collocata fuit Imago Guadalupensis die 2 Februarii anni 1667. Hoc factum esse censendum est cum perfectum fuit templum, quod in summitate Tepeyacatl aedificatum fuit sub Archipraesule Mexicano Rmo. D. Fr. Marco Ramirez, ut dicitur cum de cultu tractetur. Quod autem fuit tunc recitatum et repraesentatum drama, etiam fuit typis editum, uti asserit Beristain. (5)

In civitate cui nomen Queretaro, anno 1680 solemniter processione e parochiali Ecclesia in magnificum Templum Guadalupense jam perfectum, delatum fuit Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, et etiam Imago B. M. V. de Guadalupe. Processioni adfuere, universus Clerus saecularis et regularis, et fratres tertii ordinis Sancti Francisci, et omnes confraternitates, et civiles Magistratus, et populus innumerus. Sistente autem processione, in monte artificiali in platea civitatis praeparato, tot spectabilium virorum oculis, et universo populo aspiciente, repraesentata fuit Apparitio B. M. V. pio neophyto Joanni Didaco. (6) Quis crederet alia nisi vera in illo casu potuisse omnium oculis proponi?

(1) Escudo de Armas de Mexico. lib. 3., cap. 18, núm. 715 et seq.

(2) Pensil Americano, etc., cap. 4, § 4, núm. 47 et seq.

(3) Memoria sobre la Aparicion y el culto de N. Señora de Guadalupe de Mexico, núm. 24. Dramata illius temporis ibi memorantur.

(4) Bibliot. art. Medina Solis D. Antonio.

(5) Ibid.

(6) V. Sigüenza, Las Glorias de Querétaro, cap. 4 et 5.

Constat praeter relata, typis edita esse eadem de re, vel manuscripta alia pia dramata. Presbyter D. Joseph Antonius Perez Fuente de Apparitione drama scripsit mexicanis versibus, initio saeculi XVIII. (1)

Fr. Rochus Velujo de eadem re aliud drama scripsit. ¿Quo tempore? non exprimit bibliographus. (2)

Aliud drama composuit D. Joseph Beltran, probabiliter vel desinente proximo saeculo, vel initio hujus saeculi. Hoc drama fuit typis editum. (3)

Nihil dubium quod praedicta dramata repraesentabantur, quoniam eo fine elaborabantur Repraesentationes illorum, nullo contradicente, veritatem Apparitionum ab omnibus admissam demonstrant. Pastorum assensus plane constat, quoniam etiam typis edi de ea re dramata sua licentia approbarunt. Atque idem probant etiam dramata quae permanserunt manuscripta, eo quod nisi vera narrassent, prohibita fuissent; cum illis temporibus in his omnibus auctoritati Pastorum obtemperabatur omnimode.

Quot autem vicibus Apparitiones B. M. V. de Guadalupe sint repraesentatae definiri non potest.

ARGUMENTUM QUARTUM.

Ex Annalibus publicorum eventuum, in quibus de Guadalupensi Apparitione mentio habetur, ipsa Apparitio probatur.

In bibliotheca Mexicanae Universitatis Annales servabantur tlaxcallenses, quibus hoc mexicanum antescriptum: *Ixtlamatque tlaxcalteca, id est, Sapientes vel Pruden-*

(1) Beristain, Bibliot. art. Fuente D. José Antonio Pérez-Boturini, Catalogo del Museo Indiano, § XXIV, núm. 5 et § XXXV, núm. 8.

(2) Beristain, Bibliot. art. Velujo Fr. Roque.

(3) Beristain, Bibliot. art. Beltran D. Jose.

tes tlaxcallenses. Illos vidisse magni aestimavit Bartolache, (1) atque ipsorum existentiam ab Universitatis Secretario certam de jure sibi fieri curavit. De eisdem etiam Oquendo, (2) et Tornel. (3) Eventus in illis narrantur ab anno 1454 usque ad annum 1737: atque bis de B. M. V. Joanni Didaco Apparitione brevissimum exhibetur testimonium, scilicet ad annum 1531, et ad annum 1548, quo Joannes Didacus mortuus est. Haec testimonia infra legantur. Animadvertendum hujus generis Annales ab aliis incipi scribi, et ab aliis continuari successive, unde primi scriptores antiqui sunt.

In Bibliotheca Ecclesiae Metropolitanae Mexicanae etiam Annales tlaxcallenses extitere, (4) in quibus bis etiam, et ad eosdem annos, brevissima dantur testimonia de Guadalupensi Apparitione. Horum Annalium de Mexicano sermone ad Hispanum versio in *Musaeo Mexicano* asservatur, in manuscriptu volumine, in quo alia plura ad res nostras pertinentia continentur. Praedictam versionem ipse vidi, atque etiam textus mexicanos B. M. V. Apparitionem testantes.

Primo intuitu hi Annales illos ipsos esse putaretur de quibus Bartolache, et Oquendo, et Tornel; at vero duos et a se invicem distinctos Annales esse demonstratum videtur in praedicto *Mexicani Musaei* manuscripto volumine his praecipue rationibus: Annales de quibus Bartolache, eventus narrant ab anno 1454 usque ad annum 1737; qui in Cathedrali Mexicana, perveniunt usque ad annum 1739; et etiamsi eventus narrent anno 1519 antiquiores,

(1) Ita refert Oquendo, Disertacion histórica sobre la Aparicion de la potentosa imágen de María Santísima de Guadalupe, tom. 2. cap. VI, § 5.

(2) Ibid.

(3) La Aparicion de Nuestra Señora de Guadalupe de México, tomo 1º, cap. 6, núm. 104 et sequentibus.

(4) Utrum hodie existant, nescio.

non tamen in illis annos determinant; sed haec annorum determinatio incipit fieri ipso anno 1519: et licet utriusque Annales eadem de B. M. V. Apparitione narrent, at non eisdem omnino verbis illud referunt. Et etiam differunt eo quod aliquid aliud addant vel omittant. Quae omnia ostendunt revera duos esse Annales ab invicem distinctos: et hoc maxime patet ex comparatione utrisque textus mexicani: En textus:

TEXTUS UNIVERSITATIS.

Acaxiuítl 1531. Otlalmanque in caxtilteca in Cuitlaxcoapa Ciudad de los Angeles in Juan Diego oquimo tenextilli in tlazo Cihuapilli de Guadalupe Mexico motocayotia Tepeyacac.

Texciu 1548 Omomiquili Juan Diego, yn oquimo nextilli y (1) Tlazo Cihuapilli Guadalupe Mexico. Otecihuilo iztac tepetl.

TEXTUS CATHEDRALIS.

1531. Otlalmanque in quixtianotzin Cuetlaxcoapan Ciudad de los Angeles. Zano ipan inin xihuitl in Juan Diego oquimo tenextili in tlazonantzin Cihuapilli Guadalupe Mexico.

1548. Omomiquili in Juan Diego oquimonextilitzino in in Tlazo Cihuapilli Guadalupe Mexico.

Utriusque mexicani textus haec est versio latina; in qua alio litterae caractere notantur verba distincta in utroque textu, et etiam addita.

TEXTUS UNIVERSITATIS
VERSIO.

Annus calami 1531. Castellani possederunt Cuitlaxcoapa civitatem Angelorum Joanni Didaco apparuit chara Domina de Guadalupe Mexici (ubi) dicitur Tepeyacac.

TEXTUS CATHEDRALIS
VERSIO.

1531. Christiani possederunt Cuetlaxcoapan Civitatem Angelorum Etiam hoc anno Joanni Didaco apparuit Chara Mater Domina Guadalupe Mexici.

(1) Legendum videtur yn cum significatione velut articuli hispani *la*.

Silicis annus 1543. Mortuus est Joannes Didacus, cui apparuit chara Domina Guadalupe Mexici. *Grando cecidit super montem album.*

1548. Mortuus est Joannes Didacus cui apparere dignata est (1) chara Domina Guadalupe Mexici.

Hinc apparet utrosque Annales Apparitionem Guadalupeensem bis narrare; sed non omnino eisdem uti verbis, necnon aliquam circumstantiam hos Annales narrare non illos, uti est, *ubi dicitur Tepeyacac*; atque etiam aliud aliud eventum, uti est, *Grando cecidit super montem album*. His perpensis, et rationibus ante adductis, atque etiam propter diversum usum verbi mexicani, nihil dubitandum videtur quod Annales, qui in Cathedrali, alii sunt ab illis, qui in Universitate.

P. Franciscus Florencia, e Societate Jesu, notitiam affert (2) cujusdam manuscripti in forma annalium, in quo eventus narrabantur, ab origine incolarum, qui apud nos dicuntur *Colhuas* et *Toltecas*, usque ad annum 1642, quodque apud se habebat P. Jesuita Balthazar Gonzalez, qui propter eruditionem in Mexicano Sermone, Mexicanus Cicero merito dictus fuit. In hoc manuscripto Apparitio Guadalupeensis Virginis narratur eo anno quo revera accidit.

Oquendo iudice, (3) hi Annales illi ipsi sunt dicendi de quibus Bartolache, nec obstat inquit, illos usque ad annum 1642 eventus enarrare, non ita illi de quibus Bartolache, eo quod ab aliis potuerunt continuari. Hoc quidem ita fieri potuit: de cetero autem nullum aliud exhibet praedictus auctor suae opinionis fundamentum

(1) Ita vertitur eo quod in his Annalibus Cathedralis verbum mexicanum habetur causale applicativum reverentiale; in illis autem Universitatis verbum mexicanum est tantummodo causale applicativum.

(2) La Estrella del Norte de México, cap. 16, núm. 200.

(3) Disertacion histórica sobre la Aparicion, etc, tom, 2 cap. VI, § 5, núm. 421 et seq.

nisi quod in manuscripto de quo P. Florencia, eventus per modum annalium referuntur, atque ita etiam in eo de quo Bartolache: quod quidem fundamentum nullum est; nam identitas vel distinctio duorum Annalium per ipsorum comparationem debuit comprobari, sicut per praedictam comparationem probatum est Annales, qui in Mexicanae Cathedralis Bibliotheca, alios esse ab illis, qui in Bibliotheca Universitatis.

Prae oculis non habeo Annales de quibus P. Florencia, eaque propter praedictam comparationem facere non possum; verum ex iis, quae de illis dicit ipse Florencia, videtur eos Annales alios esse ab illis, qui in Cathedrali Mexicana, et ab illis, de quibus Bartolache. Indicat enim P. Florencia in Annalibus de quibus ipse, colloquia B. V. cum Joanne Didaco contineri, quae non habentur in Annalibus Cathedralis, et Universitatis. Ait insuper P. Florencia Annales, de quibus ipse, eventus narrare annos et menses designando: in Annalibus vero Cathedralis anni tantum designantur, et similiter in Annalibus Universitatis, uti apparet ex illorum textibus adductis.

Fortase tres erunt hi Annales, scilicet: qui a Florencia laudantur, qui in bibliotheca Universitatis, et qui in bibliotheca Cathedralis Mexicanae.

Laurentius Boturini (1) apud se habuisse asserit tria manuscripta mexicana de his quae ad Mexicanum Imperium attinent, in quibus omnibus Guadalupeensis B. M. V. Apparitio breviter narrabatur. Illorum antiquitatem se probaturum asserit praedictus Boturini.

Notum omnibus est D. Laurentium Boturini, sumptibus, et indefesso labore, plura valde aestimabilia ad res mexicanas pertinentia congesse, quorum collectionem *Musaeum indianum* nuncupavit.

At nunquid tria haec manuscripta, quae apud se ha-

(1) Catálogo del Museo Indiano, § XXXV, núm. 2, 3.

buit Boturini, aut aliqua illorum, ea ipsa erunt, de quibus ante dictum est? Quaestio haec per illorum comparationem solvi posset.

His addenda quaedam de rebus historicis manuscripta, in forma juridica, utriusque Juris textibus comprobata, quae B. M. V. de Guadalupe dicavit D. Augustinus Franco de Toledo, qui Mexici sedebat in Regio causarum Auditorio (hispane Oidor de la Real Audiencia de Mexico). Haec apud se habuit Laurentius Boturini. (1)

ARGUMENTUM QUINTUM.

Veritas Apparitionis B. M. V. de Guadalupe comprobatur ex illius historica, et antiquissima Narratione mexicano sermone.

De existentia cujusdam antiquissimae Narrationis historicae Guadalupensium Apparitionum mexicanae scriptae constat apud auctores, sive recentiores sint, sive antiqui. De ea meminerunt Tornel, (2) Guridi Alcoser, (3) Beristain, (4) Eguiara, (5) Oquendo, (6) Carrillo y Perez, (7) Uribe, (8) Cabrera Quintero, (9) Florencia, (10) Becerra Tanco, (11) Sigüenza, (12) et alii.

(1) Catálogo del Museo Indiano, § 35, núm. 10.—Beristain Bibliot. art. *Franco de Toledo*.

(2) La Aparicion de Nuestra Señora de Guadalupe, tom. 1, cap. 6.

(3) Apologia de la Aparicion, etc. cap. 15, ubi de scriptoribus.

(4) Bibliot. Hispan. Americ. art. Valeriano D. Antonio.

(5) Bibliot. Mexic. art. Antonius Valerianus.

(6) Disert. sobre la Aparicion etc.: tom. 2, cap. 6, § 6.

(7) Pensil Americano etc. Dissert. in fine operis, punto 5, núm. 45.

(8) Sermon 3º de N. Señora de Guadalupe, pag. 82 in editione anni 1821.

(9) Escudo de Armas de México, lib. 3 cap. 14.

(10) Estrella del Norte de México, cap. XIII, §§ 8, 9, et 10.

(11) Felicidad de México en la admirable etc, Pruébese la tradicion. Insertum habetur hoc opus in tom. 1 operis cui titulus, Coleccion de obras y opúsculos pertenecientes á la Aparicion, etc.

(12) Verba ejus infra legantur.

Hanc Narrationem apud se habuit D. Ferdinandus Alva Ixtlixochitl, rerum nostrarum peritissimus: fuit deinde apud D. Carolum Sigüenza, Presbyterum, uti in aliis, etiam in mexicanis antiquitatibus eruditissimus. Utrumque constat ex verbis ipsius Caroli Sigüenza, quae ad litteram adducunt Cabrera, (1) et alii.

Eminentissimus Lorenzana, dum Mexicanam rexit Archidioecesim, injunxit D. Carolo Tapia Centeno ut hispane verteret praedictam Mexicanam Narrationem. (2) D. Uribe (3) de existentia Mexicanae Narrationis Apparitionis Guadalupensis in Mexicea Universitate fidem facit.

Occasione hujus disertationis quaesita est Apparitionis manuscripta Narratio Mexicana in Bibliotheca Mexicana, nec inventa est. Non mirum, quoniam multa valde aestimabilia fuerunt amissa in perturbatione rerum Ecclesiae, annis 1861, 62 et 63, causa spoliationis bibliothecarum ecclesiasticarum, dum libri ad eformandas publicas bibliothecas e suis locis moti fuere.

Quae antiquitas Narrationis Mexicanae Guadalupensis Apparitionis? Maxima quidem; quod facillime probatur; nam eruditissimus D. Ferdinandus de Alva, qui de Apparitione scripsit ante annum 1606 vel 1616, ut postea dicetur, (4) antiquissima asserit esse manuscripta mexicana ad quae refertur; (5) tunc autem, scilicet anno 1606 vel 1616, tantummodo 75 vel 85 anni elapsi fuerant post Apparitionem. Quae autem 75 vel 85 annis post Apparitionem jam antiquissima (muy antiguos) erant manus-

(1) Cabrera opere et loco ante cit. núm. 663.

(2) Beristain, Bibliot. art. Valeriano D. Antonio.

(3) Ubi supra.

(4) In 3ª Parte hujus Dissert in Comprob. et Explan histor. Argument. sexti.

(5) Florencia Estrella del Norte de México, cap. 13, § 8, núm. 160.